

Wandelen in de Kennemerduinen

KEES LANGEVELD EN HENK WIKHUISEN

Het startpunt van deze wandeling is de ingang Koevlak van de Kennemerduinen, gelegen aan de Zeeweg te Overveen. Deze ingang is vanuit Haarlem te bereiken met de bus (NZH lijn 81, halte Kennemerduinen) of met de trein (15 min lopen van station Overveen). Voor de Kennemerduinen is een toegangskaart nodig. Ook kan men een trein-toegangsbiljet kopen op elk station in Nederland. Duin en Kruidberg is vrij toegankelijk voor leden van Natuurmonumenten. Een dagkaart is overigens geldig voor beide terreinen.

Even voorbij het bezoekerscentrum ligt de eigenlijke ingang tot het duin. We volgen de gele paaltjesroute naar 't Wed, een gegraven duinmeer.

Natte voeten

De wandeling begint in een bos van lage, dunne eiken: het laatste restant van het voormalige eikehakhout in dit gebied. Het eikenbos gaat al snel over in berkenbos. Binnen een paar minuten staan we aan de rand van 't Wed, een gegraven duinmeer dat 's zomers als speelvijver wordt gebruikt. Rondom deze speelvijver zijn duidelijke sporen van intensief rekreatief medegebruik: een breed zandstrand, waar planten geen kans krijgen om zich permanent te vestigen. Maar niets daarvan, in plaats van een strand lag er een uitgestrekte watervlakte. Door de overvloedige regenval in het afgelopen jaar en een stijgende grondwaterspiegel was het waterpeil tot recordhoogte gestegen. De wandelroute was nauwelijks te volgen zonder natte voeten te krijgen.

Rechtsaf, de oever van het meer volgen (geelgroene paaltjes).

Veen en kwel

Op de oostelijke oever van 't Wed ligt een merkwaaardige donkerbruine richel in het zand. Dit is

een veenbank, restant van de moerassige begroeiing die hier vele eeuwen geleden moet hebben gestaan. Even verderop is nog een bijzonder verschijnsel te zien: kwelwater, dat spontaan uit het zand vloeit en naar het meer stroomt. Aan de binnenduinrand moeten in de vorige eeuw talloze van dit soort kwelplaatsen geweest zijn. De naam 'Kraantje Lek' (een eeuwenoude uitspanning nabij Overveen) duidt ook op dit verschijnsel.

Tegen de klok in om het meertje lopen, aan de overzijde geelgroene/blauwe paaltjes volgen, de heuvel op. Geelgroene of blauwe palen volgen. Het pad is ondergelopen, dus we zijn gedwongen om het hogerop te zoeken. Gelukkig lopen we nog op het speelterrein Koevlak, daar mag je van de paden af. Hier is de invloed van betreding op de begroeiing duidelijk te zien. Vooral in de directe omgeving van het meer zie je kale hellingen waar planten alleen willen groeien in de beschutting van struiken als duindoorn en kruipwilg. Dat wordt anders op het moment dat we het meer de rug toekeren.

Voor plantenliefhebbers

Het pad voert door een gevarieerd struweel met duindoorns, fraaie meidoorns, kardinaalsmuts en hier en daar wat berkjes. Een opvallend bordje maakt ons duidelijk dat we niet langer buiten de paden mogen lopen.

Bij dit bordje linksaf, geelgroene palen volgen. Bij het dennenbos rechts, dan links aanhouden en de trap op.

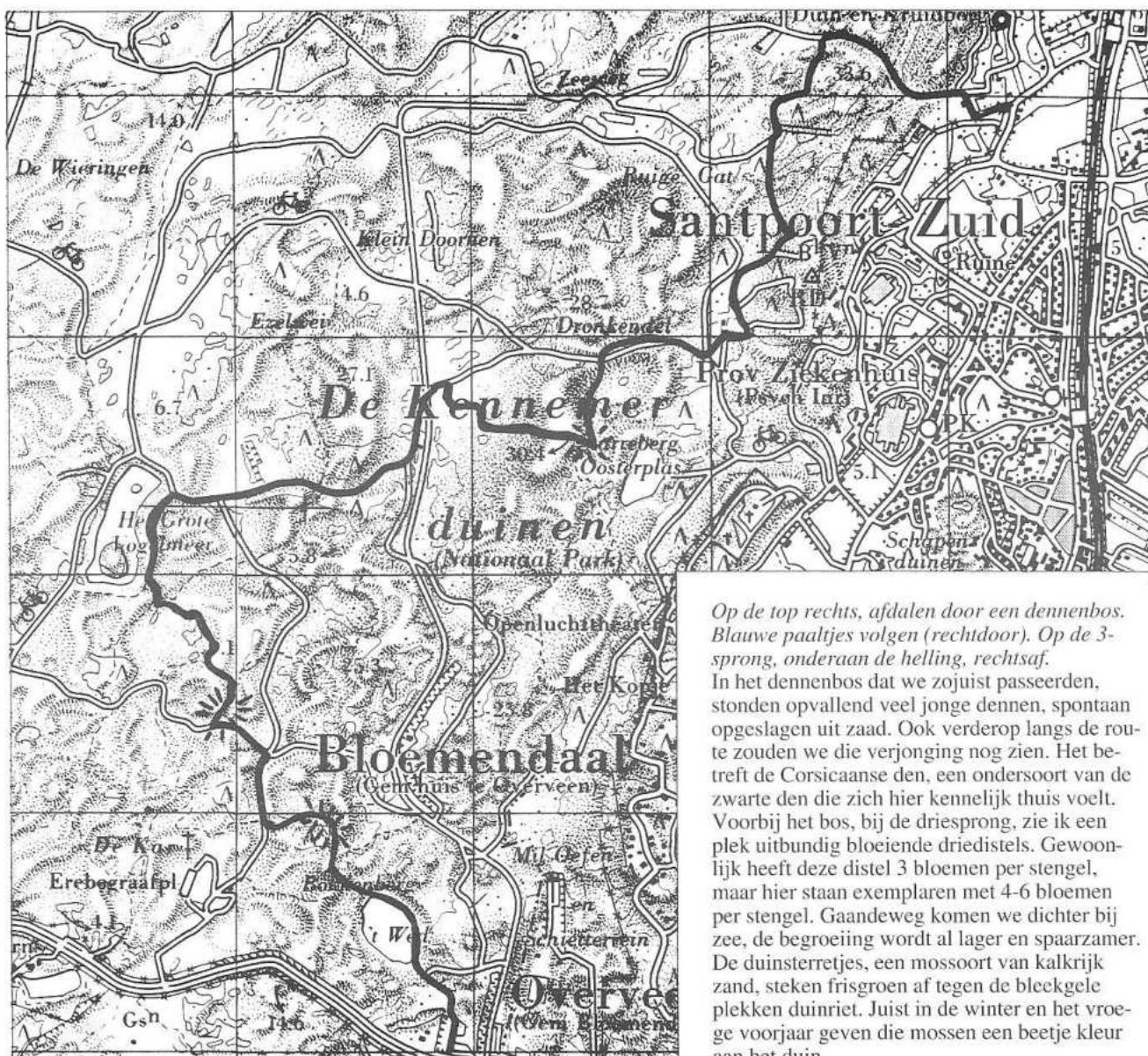
Het wordt me al snel duidelijk waarom we op het pad moeten blijven. Ik zie verleidelijke noordhellinkjes en kwetsbare duinroosvegetaties met bijzondere plantensoorten, zoals de kleine pimpernel. Gelukkig zijn die vanaf het pad goed te zien. Helaas zijn deze kwetsbare hellingen gelegen in een gebied dat volgens het beheer- en inrichtingsplan "accent op recreatief medegebruik" heeft gekregen. Bij het dennenbos maakt de variatie plaats voor eentonigheid. De ondergroei van het bos bestaat vrijwel alleen uit duinriet. Onwillekeurig richt ik de blik naar boven. Een grote bonte specht! Even later horen we hem op een dennekegel inhakken. Zo zijn die dennen toch nog ergens goed voor.

Eerste uitzicht, de Konijnenberg

Deze zonovergoten duintop is de eerste van de drie uitzichtpunten die we vandaag zullen bezoeken. Hier kan men een kleine oriëntatie-wedstrijd houden. In het zuidoosten is de Haarlemse watertoren goed te zien en meer naar het oosten de PTT-toren in het Haarlems industriegebied. In het noorden zien we industrieën en een enkele kerktoeren. Die grote rechthoekige doos in het

Het duingebied bij Bloemendaal biedt wandelaars enorm veel mogelijkheden om van de natuur te genieten (foto: Henk Wijkhuisen).

De route duurt ongeveer 2 tot 3 uur. Wie een bezoek aan restaurant Parnassia wil brengen moet rekenen op 1 tot 2 uur extra.

noorden bijvoorbeeld, dat is de UNA-electriciteitscentrale.

Vanaf deze duintop het pad links naar beneden volgen, blauwe-paaltjesroute. De witte paaltjes geven een natuurpad aan (routebeschrijving verkrijgbaar in het bezoekerscentrum).

De route kruist een ruiterspad. Even later verschijnt aan de linkerkant een grasvlakte, mogelijk een voormalig akkertje. Het gras (duinriet) is gemaaid, kennelijk om de vergrassing tegen te gaan. Elders in het Nederlandse duingebied zijn daar al goede resultaten mee geboekt.

Op het kruispunt rechts, gele paaltjes volgen. Na 50 m is een viersprong: linksaf, richting Bloemendaal aan Zee. Eerste weg rechts (blauw paaltje), naar het volgende uitzichtpunt.

Tweede uitzicht

Dit tweede uitzichtpunt heeft de naam Lichtbakkeet. Die naam stamt kennelijk nog uit de tijd dat hier jagers met lichtbakken in de weer waren. In het zuidwesten doemt Zandvoort op. Aan de horizon, in het noordwesten, zien we een glimp van de zee. Iets dichterbij ligt het Vogelmeer, het volgende doel van onze tocht.

Op de top rechts, afdalen door een dennenbos. Blauwe paaltjes volgen (recht door). Op de 3-sprong, onderaan de helling, rechtsaf.

In het dennenbos dat we zojuist passeerden, stonden opvallend veel jonge dennen, spontaan opgeslagen uit zaad. Ook verderop langs de route zouden we die verjonging nog zien. Het betreft de Corsicaanse den, een ondersoort van de zwarte den die zich hier kennelijk thuis voelt. Voorbij het bos, bij de driesprong, zie ik een plek uitbundig bloeiende driedistels. Gewoonlijk heeft deze distel 3 bloemen per stengel, maar hier staan exemplaren met 4-6 bloemen per stengel. Gaandeweg komen we dichterbij zee, de begroeiing wordt al lager en spaarzamer. De duinsterretjes, een mossoort van kalkrijk zand, steken frisgroen af tegen de bleekgele plekken duinriet. Juist in de winter en het vroege voorjaar geven die mossen een beetje kleur aan het duin.

De blauwe-paaltjesroute gaat op een gegeven moment omhoog, met een bocht naar links. Halverwege de helling deze route verlaten (wie een kopje koffie bij restaurant Parnassia wil halen, volgt de blauwe route; op de terugweg kan men vanaf dit punt de wandeling weer opnemen) en recht door, over een schelpenpadje naar beneden. Pad volgen, 1e afslag rechts. Het pad loopt nu oostwaarts langs het Vogelmeer.

Het Vogelmeer

Al ver voor het Vogelmeer horen we een zomers vakantiegeluid, het gekrijs van zilvermeeuwen. In deze omgeving broeden zilvermeeuwen en stormmeeuwen. Al vroeg in het voorjaar zijn de paartjes te zien op het kleine eilandje in het Vogelmeer. Het meer zelf is in de vijftiger jaren gegraven. In het meer zwemmen meestal wel een paar kuifeendjes, maar echt vogelrijk is het niet meer. De oevers van het meer zijn de afgelopen 10-15 jaar steeds verder met riet begroeid geraakt. Een deel van de westoever wordt tegenwoordig jaarlijks gemaaid om ook andere vochtminnende soorten een kans te geven.

Aan het eind van het meer vóór het bankje rechts, omhoog. Volg de rode-paaltjesroute.

Op weg naar het Grote Vogelmeer treft men de driedistel aan (foto: Ruth van Crevel).

Spinnekoppenvlak

We lopen nu weer landinwaarts, in de beschutting van een duinhelling beplant met Corsicaanse den. Ook aan onze linkerhand verschijnt een dennenbos, het bos van het Spinnekoppenvlak. In dit bos is ooit een hertenkamp geweest, waar in de vijftiger jaren damherten zijn uitgezet. Eenmaal losgelaten nam hun aantal langzaam toe. Door afschot werd de stand lange tijd op ongeveer 10 herten gehouden. Tegenwoordig worden ze in de Kennemerduinen nauwelijks meer waargenomen.

Geen herten dus, maar wel fraaie oude berken, rechts van de weg. Er staat hier veel kamperfoelie, kruipend in de ondergroei of klimmend in de lage eiken en berken. Het grootste deel van het bos bestaat echter uit dennebomen. Aan de afgeknaagde dennekegels te zien huizen hier ook de nodige eekhoorns.

Op de splitsing, voorbij het dennenbos, linksaf (richting Bloemendaal/Santpoort). De verharde weg (Waterwinningsweg) oversteken en na 30 m rechts. Gele-paaltjesroute volgen.

Derde uitzicht, de Starreberg

De duintop die we beklimmen was in de tijd van Jac. P. Thijsse een broedplaats van visdiefjes, vroeger "starmtjes" of "starretjes" genoemd, die graag op open, schaars begroeide plaatsen broeden. Het pad kronkelt over oude akkertjes en langs een bosje van ratelpopulieren, dan langzaam omhoog naar de Starreberg. Visdiefjes zijn hier niet meer, en ook de wulp die op deze berg zijn laatste toevluchtsoord had gevonden, is als broedvogel uit deze omgeving verdwenen. Wat overbleef is het uitzicht op de bewoonde wereld. In het zuiden zie je de watertoren van Overveen, iets meer naar het westen de opvallende "skyline" van Zandvoort en in het noordwesten de nieuwbouw aan de IJmuiderslag. De Hoogovens liggen verborgen achter de dennenbossen, en de UNA-electriciteitscentrale is een stuk dichterbij gekomen. In het noordoosten ligt de Brederodeberg, één van de hoogste duinen van Nederland (45 m): geen puntige berg, maar

een zacht glooiende heuvel, geheel bebost met dennebomen. In het oosten zijn tenslotte de kranen van het westelijk havengebied van Amsterdam te zien.

Vanaf het uitzichtpunt terug naar het oorspronkelijke pad, rechtsaf en na 5 m links, de gele paaltjes volgen. Je loopt nu in noordelijke richting. Fietspad oversteken en het voetpad (gele paaltjes) volgen.

Aan de overkant van het fietspad lopen we onder prachtige, oude eiken. Even verderop staan kardinaalsmutsbosjes. 's Zomers zien ze eruit als spookbossen, ingepakt in het witte spinsel van de stippelmotrupsen. Toch zitten ze elk jaar aan het eind van de zomer weer volop in het blad.

De route kruist opnieuw het fietspad. Hier linksaf, op het fietspad blijven tot een groot kruispunt van voetpaden. Hier een beetje links aanhouden, de groene-paaltjesroute volgen. De verharde weg bij huisje "de Vinkenbaan" oversteken, en bij de splitsing linksaf.

Naar Duin en Kruidberg

Van het open duin komen we in een oud binnenduinos met statige eiken en bomen die bekleed zijn met klimop. Links zien we een klein huisje. Daar lag vroeger de vinkenbaan, inmiddels omgetoverd tot dienstwoning. We naderen nu de Brederodeberg, die geheel beplant is met dennen, en blijven onderlangs de berg lopen. De varen die hier onder de dennen groeit, heet stekelvaren. Van hier af wordt het wandelen meer padvinden.

Het pad splitst zich tweemaal, in de buurt van een bankje. Links houden, de groene paaltjes volgen en af dalen. Onderaan de helling, in een eikenbos, is weer een splitsing. Hier rechtsaf. We verlaten de groene-paaltjesroute en daarmee ook de Kennemerduinen. Tien meter verderop betreden we Duin en Kruidberg, sinds 1975 in eigendom bij Natuurmonumenten. Volg het linkerpad.

Het pad loopt door een sterk vergrast gebied. Hier en daar hangt een prachtige kamperfoelie in de bomen. Er voegt zich van links een pad bij onze route. Bij de eerstvolgende splitsing gaan we rechtsaf. Aan onze linkerhand ligt een oud akkertje, tegenwoordig in gebruik als speelweide.

De route komt uit op een verharde weg, de Zee-weg. Rechtsaf. Deze weg voert rechtstreeks naar de uitgang van Duin en Kruidberg. Vanaf de uitgang de verharde weg volgen. Aan het eind van deze weg links (Duin en Kruidbergerweg). Van hier af is het ca. 15 minuten lopen naar NS station Santpoort-Noord.

De Zeeweg loopt door een vochtig, schaduwrijk bosje. In de berm zie je de planten die daar prijs op stellen: hondsdrif en bosaardbei, robertskruid en nagelkruid. Hoe dichterbij de uitgang, des te meer beuken we zien. Dit binnenduinos is dankzij de oude beuken een geschikte biotoop voor fluiters en boomklever. De fluitscherp hoor je in voorjaar en zomer, de boomklever zit er het hele jaar door. En dan komt, verrassend snel, de uitgang van Duin en Kruidberg.